

RAAP-NOTITIE 1731

**Plangebied Westeinde 58 te
Hazerswoude Dorp**

Gemeente Rijnwoude

Archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek

Colofon

Opdrachtgever: Dhr. G. Alkemade

Titel: Plangebied Westeinde 58 te Hazerswoude Dorp, gemeente Rijnwoude;
archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek

Status: eindversie

Datum: juni 2006

Auteur: *dr. M.S. Lesparre-de Waal*

Projectcode: HDWE

Bestandsnaam: N01731-HDWE.doc

Projectleider: dr. M.S. Lesparre-de Waal

Projectmedewerkers: drs. I. Briels & drs. S. Warning

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 17596

Autorisatie: drs. C.M. Soonius

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2006

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van dhr. G. Alkemade heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in juni 2006 een bureauonderzoek uitgevoerd in verband met voorgenomen bouwwerkzaamheden aan Westeinde 58 te Hazerswoude Dorp, gemeente Rijnwoude. Doel van dit onderzoek was een gespecificeerd verwachtingsmodel op te stellen en te onderzoeken of er aanleiding is voor het uitvoeren van een vervolgonderzoek in de vorm van archeologisch veldonderzoek.

Het plangebied ligt binnen de historische dorpskern van Hazerswoude Dorp. Voor het plangebied geldt een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Middeleeuwen en de Nieuwe tijd. Op basis van de aanwezigheid van getij-afzettingen onder de veendijk, waarop het plangebied ligt, geldt een lage archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode Laat Neolithicum t/m IJzertijd. In het plangebied bevindt zich een boerderij uit 1870. Deze zal worden gesloopt, en op dezelfde locatie wordt nieuwbouw gerealiseerd. Bestudering van historisch kaartmateriaal heeft aangetoond dat de boerderij uit 1870 geen oudere voorganger heeft. De huidige boerderij is deels onderkelderd.

Er wordt voor het plangebied geen vervolgonderzoek geadviseerd omdat:

- de boerderij uit 1870 dateert en geen oudere voorganger heeft;
- inventariserend veldonderzoek in vorm van booronderzoek niet mogelijk en zinvol is omdat eventuele archeologische resten onder de huidige boerderij liggen;
- het bureauonderzoek geen aanwijzingen heeft opgeleverd om een proefsleufonderzoek te legitimeren;
- de huidige boerderij blijkbaar niet geregistreerd is als beschermd bouwhistorisch monument;
- het nieuw te bouwen pand binnen de begrenzing van de oude boerderij gebouwd wordt;
- de oude boerderij deels onderkelderd is;
- de voorgenomen bodemingrepen beperkt zijn. Behalve het slaan van heipalen, waarvan de diepte nog niet bekend is, reiken de overige bodemingrepen tot circa 30 cm –Mv.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met de provinciaal archeoloog van Zuid-Holland, dhr. drs. R.H.P. Proos.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van dhr. G. Alkemade heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 14 juni 2006 een bureauonderzoek uitgevoerd in verband met voorgenomen bouwwerkzaamheden aan Westeinde 58 te Hazerswoude Dorp, gemeente Rijnwoude. De voorgenomen bouwwerkzaamheden bestaan uit de sloop van de boerderij die zich nu in het plangebied bevindt, en de bouw van een kleiner pand op dezelfde locatie. Volgens de opdrachtgever is de boerderij zo'n 250 jaar oud. De voorgenomen bodemingrepen reiken over het algemeen waarschijnlijk tot circa 0,3 m –Mv, maar er worden ook heipalen geplaatst. De huidige bebouwing is deels onderkelderde.

Het archeologisch onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten.

Het onderzoek dient antwoord te geven op de volgende onderzoeksvragen:

1. Welke gegevens met betrekking tot archeologische waarden zijn reeds over het plangebied bekend?
2. Wat is tot 2 m beneden maaiveld de gespecificeerde verwachting ten aanzien van nog onbekende archeologische waarden in het gebied?
3. Wat is de mate van intactheid van de bodemopbouw?
4. Zijn in het plangebied binnen 2 m –Mv archeologische waarden te verwachten of aanwezig die door de voorgenomen bodemingrepen bedreigd worden?
5. Is in het plangebied vervolgonderzoek noodzakelijk en welke methoden zouden hierbij kunnen worden ingezet?

1.2 Plangebied

Het plangebied (112 m²) ligt bij de kruising van het Westeinde met de Bentweg. Het plangebied ligt ten zuiden van het Westeinde, ter hoogte van huisnummer 58 (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 30H van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 98.150/456.630. Ten tijde van het onderzoek was het plangebied in gebruik als grasland en het was deels van bebouwing voorzien.

1.3 Onderzoeksopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998).

RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) en die valt onder de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Er is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geomorfologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARCHEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort geraadpleegd (in de loop van 2006 gaat de ROB op in de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschappen en Monumentenzorg [RACM]). Voor het opvragen van eventueel nog niet in ARCHIS ingevoerde informatie is mevr. A. Muller van de Archeologische Werkgemeenschap Nederland (AWN), afdeling Rijnstreek schriftelijk benaderd.

Gegevens met betrekking tot bodemverstoringen in het plangebied zijn niet geïnventariseerd omdat die niet beschikbaar waren.

2.2 Resultaten

Geomorfologie

Het plangebied ligt volgens de geomorfologische kaart op een lage veenrestdijk (DLO-Staring Centrum & RGD, 1994; code 4K35) die omringd wordt door een vlakte van getij-afzettingen (DLO-Staring Centrum & RGD, 1994; code 2M35).

Bodem

Op de bodemkaart staat het plangebied gekarteerd op een bovenlandstrook (Stiboka, 1982).

Archeologie

Het plangebied bevindt zich in de historische kern van Hazerswoude Dorp (CMA-code 30H-011; monumentnummer 9384). In de veendijk waarop de oude ontginningsas ligt, zijn in het restant van het veenpakket aanwijzingen voor bewoning gevonden. Waarschijnlijk zijn het sporen van de middeleeuwse

nederzetting van waaruit de ontginningen zijn begonnen. Hazerswoude is een van de oudste veennederzettingen in het Hollands-Utrechtse veengebied, waarvan de stichting in de 11e of 12e eeuw gedateerd wordt. Het Westeinde vormt een deel van de ontginningsas.

Circa 300 m ten oosten van het plangebied zijn tijdens een booronderzoek door RAAP in de ondergrond van de veenontginningsrug bewoningsresten aangetroffen tussen 1,0 en 4,0 m –Mv. Deze bestaan uit houtskool, verbrand bot en puinfragmentjes. Mogelijk zijn dit aanwijzingen voor middeleeuwse bewoning uit de ontginningsfase (ARCHIS-waarnemingsnummer 127284; Oude Rengerink, 1997).

De AWN, afdeling Rijnstreek, heeft in 2000 onderzoek verricht bij de sloop van een uit 1930 daterende boerderij op het perceel Westeinde 42. Uit dit onderzoek bleek dat deze boerderij gefundeerd was op een voorganger uit de tweede helft van de 17e eeuw.

RAAP Archeologisch Adviesbureau heeft in 2006 een archeologisch vooronderzoek, bestaande uit een bureauonderzoek en een karterend booronderzoek, uitgevoerd op het perceel Westeinde 22 (circa 800 m ten oosten van het plangebied). Bij dit onderzoek zijn in alle boringen archeologische indicatoren aangetroffen. Het betrof puin, sintels en aardewerk uit de Late Middeleeuwen en/of Nieuwe tijd. Deze indicatoren zijn aangetroffen in een verstoorde context. Er zijn echter geen duidelijke aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen (Warning, 2006).

Historische geografie

Het plangebied ligt op de veendijk waarop de oude ontginningsas van Hazerswoude en Westeinde ligt. Op een kaart uit 1681 (Sijmons & Van Eeghen, 1990) zijn langs het Westeinde boerderijen aangegeven. Voor het plangebied is echter geen bebouwing aangegeven. Op de Kadastrale Minuut (jaartal onbekend, waarschijnlijk 1e helft 19e eeuw; www.dewoonomgeving.nl); (figuur 2), op een kaart uit 1839-1859 (Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990) en op de gemeentekaart van Kuyper (1867) is dat nog steeds zo. Volgens de inventarisatie in het Monumenten Inventarisatie Project (MIP) dateert de boerderij van 1870. Deze boerderij is deels onderkelderd.

Binnen het plangebied bevinden zich geen gebouwen die als Rijksmonument zijn aangemerkt (www.kich.nl). Volgens de Cultuurhistorische Hoofdstructuur van de provincie Zuid-Holland (CHS; <http://chs.zuid-holland.nl>) ligt het plangebied direct ten zuiden van het polderlint dat tot 1850 bebouwd is.

Archeologische verwachting

Volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (www.kich.nl) geldt voor het plangebied een lage kans op het aantreffen van archeologische waarden. Deze lage kans is gebaseerd op de aanwezigheid van getij-afzettingen onder de veendijk waarop het plangebied ligt, en geldt voor vindplaatsen uit de periode Laat Neolithicum t/m IJzertijd.

Volgens de CHS (<http://chs.zuid-holland.nl>) ligt het plangebied binnen de historische dorpskern van Hazerswoude Dorp, een terrein van archeologische waarde. Het gaat om een zone met restveen in de ondergrond, waarop bewoning vanaf de Middeleeuwen kan voorkomen. Hazerswoude is een van de oudste veennederzettingen in het Hollands-Utrechts veengebied. Het dorp is vermoedelijk gesticht in de 11e/12e eeuw. Het Westeinde vormt een deel van de ontginningsas. Op basis van bovenstaande gegevens geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Middeleeuwen en de Nieuwe tijd.

3 Conclusies en aanbevelingen

3.1 Conclusies

Het plangebied ligt binnen de historische dorpskern van Hazerswoude Dorp, waar bewoning vanaf de Middeleeuwen kan voorkomen. Voor het plangebied geldt een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Middeleeuwen en de Nieuwe tijd. Op basis van de aanwezigheid van getij-afzettingen onder de veendijk, waarop het plangebied zich bevindt, geldt een lage archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode Laat Neolithicum t/m IJzertijd.

In het plangebied bevindt zich een boerderij uit 1870. Deze zal worden gesloopt, en op dezelfde locatie wordt nieuwbouw gerealiseerd. Bestudering van historisch kaartmateriaal heeft aangetoond dat de boerderij uit 1870 geen oudere voorganger heeft. De huidige boerderij is deels onderkelderd. De ondergrond van het plangebied is dus verstoord.

3.2 Aanbevelingen

Er wordt voor het plangebied geen vervolgonderzoek geadviseerd. Hiervoor zijn de volgende argumenten aan te voeren:

- De boerderij dateert uit 1870 en heeft geen oudere voorganger;
- Inventariserend veldonderzoek in vorm van booronderzoek is niet mogelijk en zinvol omdat eventuele archeologische resten onder de huidige boerderij liggen;
- Het bureauonderzoek heeft geen aanwijzingen opgeleverd om een proefsleufonderzoek te legitimeren;
- De huidige boerderij is blijkbaar niet geregistreerd als beschermd bouwhistorisch monument;
- Het nieuw te bouwen pand wordt binnen de begrenzing van de oude boerderij gebouwd;
- De oude boerderij is deels onderkelderd;
- De voorgenomen bodemingrepen zijn beperkt. Behalve het slaan van heipalen, waarvan de diepte nog niet bekend is, reiken de overige bodemingrepen tot circa 30 cm –Mv.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met de provinciaal archeoloog van Zuid-Holland, dhr. drs. R.H.P. Proos.

Literatuur

- Brinkkemper, O., e.a. (redactie), 1998.** *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- DLO-Staring Centrum & RGD, 1994.** *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Kaartblad 30 's-Gravenhage*. DLO-Staring Centrum Wageningen & Rijks Geologische Dienst, Haarlem.
- Kuypers, J., 1866.** *Gemeente atlas van de provincie Zuid-Holland*. Hugo Suringar, Leeuwarden. Herdruk 1986 door B.V. Foresta te Groningen.
- Oude Rengerink, J.A.M., 1997.** Archeologisch onderzoek hogesnelheidslijn (HSL): rapportage karterend onderzoek. *RAAP-rapport 113*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Sijmons, A.H., I.H. van Eeghen, 1990.** *Jacob Aertsz. Colom's kaart van Holland 1681*. Canaletto, Alphen aan den Rijn (Gebaseerd op de eerste druk uit 1639, met wijzigingen).
- Stiboka, 1982.** Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. *Kaartblad 30 's-Gravenhage*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Warning, S., 2006.** Plangebied Westeinde 22 te Hazerswoude-Dorp, gemeente Rijnwoude; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek. *RAAP-notitie 1557*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990.** *Grote historische atlas van Nederland 1:50.000: deel 1: West-Nederland 1839-1859*. Wolters-Noordhoff Atlas, Groningen.

Gebruikte afkortingen

- ARCHIS** ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
-Mv beneden maaiveld
RACM Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschappen en Monumentenzorg
ROB Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

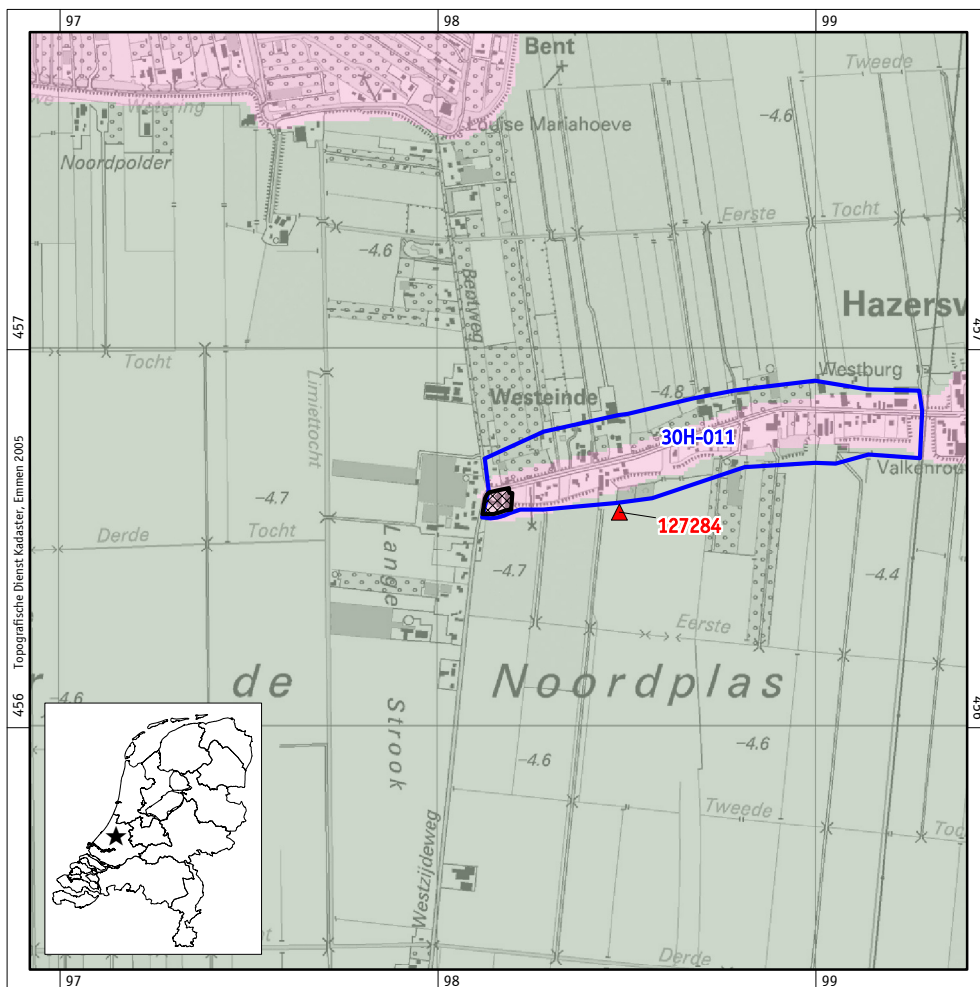
Overzicht van figuren en tabellen

- Figuur 1.** Ligging plangebied (gearceerd) met ARCHIS-waarnemingen (rood) en AMK-terrein (blauw) op de CHS van Zuid-Holland, regio Duin- en Bollenstreek; Inzet: ligging in Nederland (ster).
- Figuur 2.** Plangebied (onderbroken lijn) en omgeving geprojecteerd op de kadastrale minuut (jaartal onbekend, waarschijnlijk uit de eerste helft van de 19e eeuw) Hazerswoude, sectie G, Het Dorp.

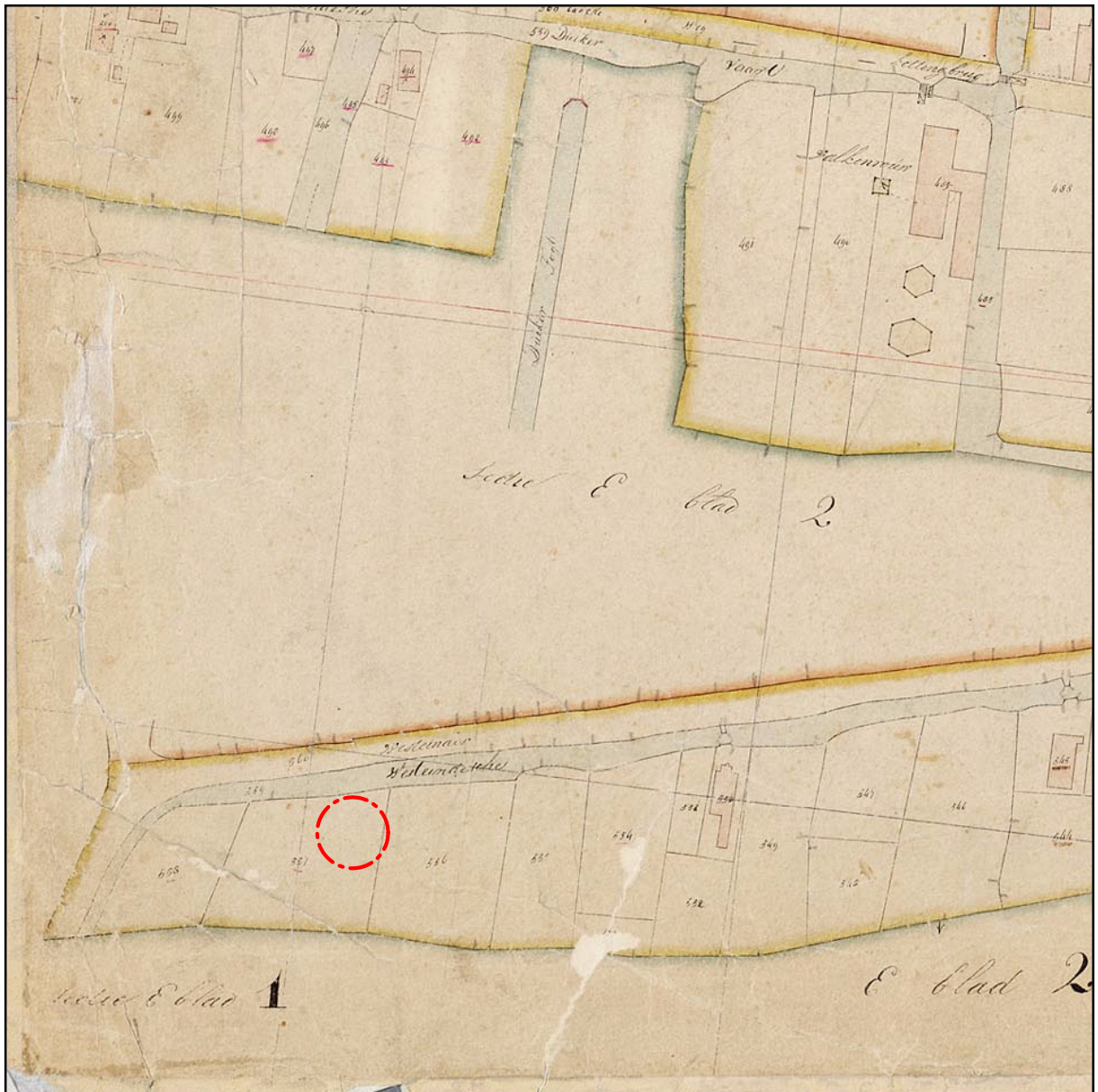
Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1.
Archeologische
tijdschaal.

Figuur 1. Ligging plangebied (gearceerd) met ARCHIS-waarnemingen (rood) en AMK-terrein (blauw) op de CHS van Zuid-Holland, regio Duin- en Bollenstreek; Inzet: ligging in Nederland (ster).

Figuur 2. Plangebied (onderbroken lijn) en omgeving geprojecteerd op de kadastrale minuut (jaartal onbekend, waarschijnlijk uit de eerste helft van de 19e eeuw) Hazerswoude, sectie G, Het Dorp.